

**ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА КОХЕЗИОННАТА ПОЛИТИКА НА
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ВЪРХУ ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ В
ПЕРИОДА 2007-2015 г.**

Калина Дурова

**IMPACT OF THE EUROPEAN UNION COHESION POLICY ON
THE BULGARIA'S ECONOMY IN THE PERIOD 2007-2015**

Kalina Durova³

Received: 31.03.2018, Accepted: 20.04.2018

Abstract

The condition of European Union funds in Bulgaria and their impact on the country's economy over the period 2007 – 2015 have been analyzed. The effects of European Union Cohesion Policy on economic growth, employment and unemployment in Bulgaria have been estimated via ordinary least squares regression of time-series data. The study results imply that in the short run the European funds absorption rate does not affect economic growth, employment and unemployment in Bulgaria.

Key words: Bulgaria, Cohesion policy, short-term effects

JEL: F02, F15, F36

1. Увод

За малка и отворена икономика като българската с ограничен размер на вътрешните спестявания, кохезионната политика (КП) на Европейския съюз (ЕС) има ключово значение, защото отпуснатите по нея средства имат характера на инвестиции, които са основния двигател на икономическия растеж. Възможно е еврофондовете да въздействат не само върху икономическия растежа, но и върху бизнес цикъла, тъй като те са част от бюджетните приходи (Тодоров и Александров, 2018). Целта на настоящата разработка е да изследва въздействието на кохезионната политика на Европейския съюз върху икономиката на България за периода 2007-2015 г. Целта е постигната чрез изпълнението на следните задачи:

³ Faculty of Economics, SWU “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria, PhD Student Kalina Durova, kalina_durova@swu.bg

❖ Анализирано е управлението и усвояването на структурните и кохезионните фондове на ЕС в България за периода 2007-2015 г. (точка втора);

❖ Извлечени са поуки за по-ефективно управление на евросредствата за новия програмен период 2014 -2020 г. (точка втора);

❖ Направен е емпиричен анализ на въздействието на процента на усвояемост на европейските средства върху икономическия растеж, заетостта и безработицата в България (точка трета);

❖ Формулирани са изводи и препоръки за максимизиране на полезния ефект от еврофондовете върху икономиката на България (в заключението).

Използваните методи на изследване са теоретично обобщаване, сравнителен анализ, регресия на времеви редове по метода на най-малките квадрати и формулиране на препоръчителни политики и мерки за максимизиране на ползата от еврофондовете за икономиките на страните от Централна и Източна Европа и на България.

Въздействието на европейските фондове върху българската икономика е изследвано от Стоилова (2014), Танчев (2018), Годоров (2015), Хаджиниколов (2014), Дурова (2018) и др.

2. Управление и усвояване на структурните и кохезионните фондове на Европейския съюз в България

През програмния период 2007-2013 г. седем оперативни програми по структурните и кохезионен фондове (СКФ) на ЕС на стойност 6.7 млрд. евро финансират приоритетите на страната в областта на социално-икономическото развитие, допринасяйки за намаляване на разликите с другите държави на ЕС и преодоляване на негативните ефекти от глобалната финансова и икономическа криза. България получава средства и от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), Европейски фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) и Европейски фонд за рибарство (ЕФР). До края на 2015 г. прогресът в усвояването на еврофондовете в България е стабилен с коефициент на договаряне над 100%, коефициент на изплащане 95% и коефициент на сертифициране от Европейската комисия (ЕК) от 81%. Докато правят значителни усилия да започнат успешно усвояването на средствата през новия програмен период 2014-2020 г., българските власти се фокусират върху ефективното приключване на периода 2007-2013 г.

Референтният период (2015 г.) се характеризира с нарастваща скорост на абсорбиране на евросредствата, актуализации на бюджетите на проектите, засилен мониторинг на дейностите (особено там, където рискът от забавяне е висок), както и цялостен преглед на причините за забавянето и адекватно удължаване на

крайните срокове за приключване на проектите до края на 2015 г. Главните предизвикателства са:

- Завършване на всички проекти, включително плащанията до края на допустимия период;
- Осигуряване на финансиране за проектите, които не могат да бъдат завършени до края на 2015 г.;
- Справяне с огромен обем верификация на управлението и прекратяване на отпускането на средства по някои от оперативните програми;
- Подготовка за приключване на програмния период 2007-2013 г.

Напредъкът на България в усвояването на еврофондовете за периода 2007-2015 г. е обобщен в Таблица № 1, а коефициентът на договаряне по отделните фондове на ЕС е показан в Таблица № 2.

Таблица № 1. Напредък на България в усвояването на фондовете на Европейския съюз (ЕФРР, КФ и ЕСФ⁴) за периода 2007-2015 г.

Параметър	Стойност
Наличен бюджет	6.7 млрд. евро
Договорени грантове	7.0 млрд. евро
Коефициент на договаряне	105%
Изплатени грантове	6.4 млрд. евро
Коефициент на изплащане	95%
Сертифициране от ЕК	5.4 млрд. евро
Коефициент на сертифициране от ЕК	81%

Източник: Eurostat

Таблица № 2. Коефициент на договаряне на България по отделните фондове на Европейския съюз за периода 2007-2015 г.

Европейски фонд	Коефициент на договаряне
ЕФРР	106%
КФ	107%
ЕСФ	104%

Източник: KPMG (2016). EU Funds in Central and Eastern Europe. Progress Report 2007-2015, p.23

Осъществяването на новия програмен период 2014-2020 г. започва през 2015 г. с различия в степента на напредък между отделните оперативни програми. В края на 2015 г. коефициентът на договаряне е 7.9%, а коефициентът на изплатени средства е 0.7%. Напредък на България в усвояването на евросредствата за периода 2014-2020 г. е резюмиран в Таблица № 3.

⁴ ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие; КФ – Кохезионен фонд; ЕСФ – Европейски социален фонд.

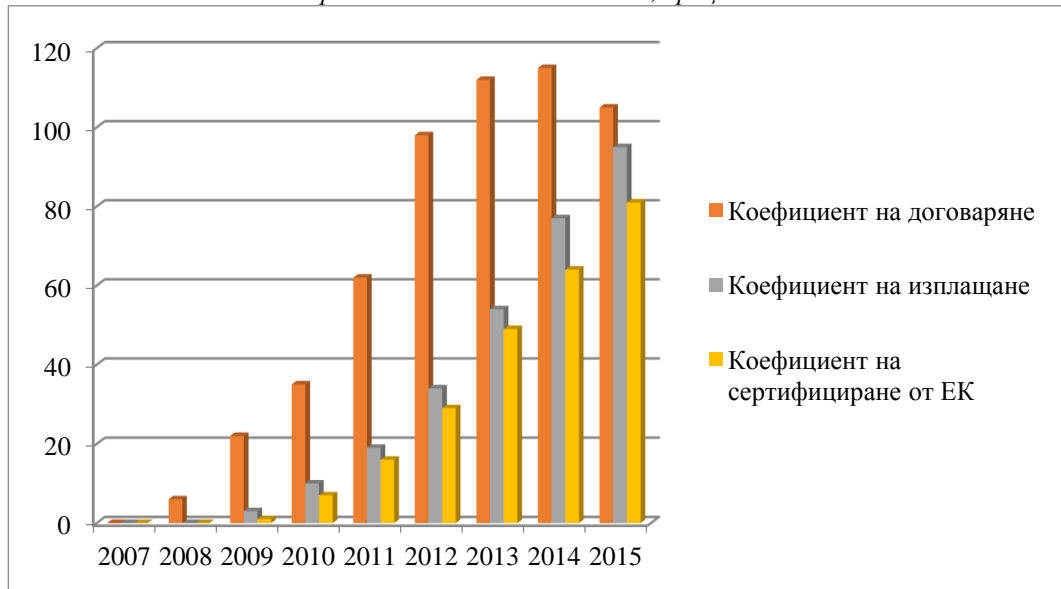
Таблица № 3. Напредък на България в усвояването на средствата по Европейския фонд за регионално развитие, Кохезионния фонд и Европейския социален фонд за периода 2014-2020 г.

Параметър	Стойност
Наличен бюджет	7.3 млрд. евро
Договорени грантове	0.58 млрд. евро
Коефициент на договаряне	7.92%
Изплатени грантове	0.054 млрд. евро
Коефициент на изплащане	0.70%
Сертифициране от ЕК	0.003 млрд. евро
Коефициент на сертифициране от ЕК	0.04%

Източник: Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020

Прогресът в усвояването на евроредствата в България по години е показан на Фигура № 1.

Фигура № 1. Договорени, изплатени и сертифицирани от ЕК средства в България за периода 2007-2015 г. по години, проценти

Източник: Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020

В България се наблюдава тенденция на ускорено усвояване на евросредствата и на прецизно планиране на проектите. Анализираният период 2007-2015 г. се характеризира с:

- Договаряне на повече средства от наличния бюджет по някои от оперативните програми с цел управление на финансовия риск в края на програмния период;
- Дейностите, които не могат да бъдат финализирани до края на 2015 г., остават за сметка на бенефициента;
- Нараства вниманието към качеството на контрола на централно и регионално равнище.

България вложи много усилия в успешното приключване на своя първи програмен период по СКФ на ЕС. Структурирането и прилагането на инструменти за финансово инженерство се счита за добра практика в България. Някои от големите инфраструктурни проекти бяха успешно завършени, например софийското метро, което е сред 30-те най-екстензивни метра в Европа. Разширението на Линия 1 на метрото до летище София беше официално открита през 2015 г. Другите разширения бяха започнати и подготвени за по-нататъшни инвестиции. Продължи развитието на Унифицираната информационна система за управление на структурните инструменти на ЕС в България, с цел да се подобри нейната функционалност и да се улесни управлението и контрола на фондовете на ЕС в предишния и новия програмен период.

3. Методология на емпиричния анализ на краткосрочните ефекти на фондовете на Европейския съюз върху икономическия растеж, заетостта и безработицата в България

Използваната в настоящото изследване методология е регресионен анализ на времеви редове по метода на най-малките квадрати (МНК). Оценени са уравненията

$$(1) \text{ GDPGR}_t = a_0 + a_1 * \text{GDPGR}_{t(-1)} + a_2 * \text{EUFAR}_t + a_3 * \text{ESI}_t + a_4 * \text{EUAVGDPGR}_t + a_5 * \text{EUF GDP}_t + u_t$$

$$(2) \text{ EMPLR}_t = b_0 + b_1 * \text{EMPLR}_{t(-1)} + b_2 * \text{EUFAR}_t + b_3 * \text{ESI}_t + a_4 * \text{EUAVGDPGR}_t + a_5 * \text{EUF GDP}_t + u_t$$

$$(3) \text{ UNEMPLR}_t = c_0 + c_1 * \text{UNEMPLR}_{t(-1)} + c_2 * \text{EUFAR}_t + c_3 * \text{ESI}_t + c_4 * \text{EUAVGDPGR}_t + c_5 * \text{EUF GDP}_t + u_t$$

където: GDPGR_t – темп на растеж на реалния БВП на България в тримесечие t спрямо предходното тримесечие $t-1$; EMPLR_t – норма на заетост в България в

тримесечие t ; $UNEMPLR_t$ норма на безработица в България в тримесечие t ; $EUFAR_t$ – процент на усвояване на средствата по ЕФРР, КФ и ЕСФ в България в тримесечие t ; ESI_t – индикатор за нагласите на стопанските агенти (Economic Sentiment Indicator) в България в тримесечие t ; $EUAVGDPGR_t$ – среден темп на растеж на реалния БВП в ЕС през тримесечие t ; $EUFGDP_t$ – съотношение на усвоените евросредства към реалния БВП на България в тримесечие t ; a_0, b_0, c_0 – свободни членове; $a_1, a_2, a_3, a_4, a_5, b_1, b_2, b_3, b_4, b_5, c_1, c_2, c_3, c_4, c_5$ – регресионни коефициенти; u_t – смущения.

В Уравнения (1), (2) и (3) са включени набор от контролни променливи, за да се отчетат различни ефекти, свързани с международната икономическа среда и стопанската конюнктура в България (вж. Таблица № 4). Променливата, която представлява интерес в настоящото изследване, е процентът на усвояемост на евросредствата.

Таблица № 4. Описание на независимите променливи в Уравнения (1), (2) и (3)

Независими променливи	Обяснение	Очакван знак
EUFAR	Процентът на усвояемост на евросредствата по ЕФРР, КФ и ЕСФ се изчислява като съотношение между изплатените средства за съответната година и предварително определените средства за програмния период за съответната държава. Очаква се положителен знак на тази променлива в уравненията за икономическия растеж и заетостта и отрицателен в уравнението за безработицата, тъй като държавите с подобър административен капацитет могат да привличат повече средства и да подкрепят икономическото си възстановяване.	Положителен (+) в Уравнения (2.1) и (2.2) Отрицателен (-) в Уравнение (2.3)
ESI	Индикатор за нагласите на стопанските агенти, изчисляван от ЕК за всяка държава. Когато ESI се повишава, общите възприятия на инвеститорите за икономическата ситуация се	Положителен (+) в Уравнения (2.1) и (2.2) Отрицателен (-) в Уравнение (2.3)

	подобряват. Ниските равнища на този показател имат неблагоприятно въздействие върху инвестициите и потреблението и възпрепятстват икономическото възстановяване.	
EUAVGDPGR	Среден растеж на реалния БВП в ЕС спрямо предходната година. Този показател отчита общата икономическа ситуация в Съюза и се асоциира с международната стопанска конюнктура.	Положителен (+) в Уравнения (2.1) и (2.2) Отрицателен (-) в Уравнение (2.3)
EUFGDP	Съотношение между усвоените евросредства и реалния БВП. Може да се приеме за макроикономически абсорбиционен капацитет.	Положителен (+) в Уравнения (2.1) и (2.2) Отрицателен (-) в Уравнение (2.3)

Източник: Изготвена от автора

4. Данни, използвани в емпиричния анализ

Данните, използвани за изчисленията на показателите в настоящото изследване, са взети от уебсайта <https://www.eufunds.bg/izpalnenie-na-operativnite-programi> и от Евростат. В изследването са използвани месечни и тримесечни данни за периода 2010-2015 г., като месечните данни (за процента на усвояемост на еврофондовете **EUFGDP** и за индикатора на нагласите на стопанските агенти **ESI**) са осреднени и трансформирани в тримесечни. Периодът на изследване (2010-2015 г.) се различава от програмния период (2007-2013 г.), тъй като реалното изплащане на средства пред програмния период 2007-2013 г. започва през 2008 г. и завършва през 2015 г., но месечни данни за усвояването на Евросредствата от България са налични от началото на 2010 г.

Дескриптивната статистика на променливите от Уравнения (1), (2) и (3) е показана в Таблица № 5. В периода 2010-2015 г. икономическият растеж в България варира от -1.10% до 6.00% и има средна стойност 2.03%. Средният икономически растеж в ЕС е в интервала от -1.6% до 4.10% със средна стойност 1.29%. Тримесечната усвояемост на еврофондовете в България се променя от -0.82% до 9.52% и е средно 3.22%. Индикаторът за нагласите на стопанските агенти има минимална стойност 89.23 и максимум 104.90, а средната му стойност е 96.65.

Нормата на заетост варира от 65.60% до 69.30% и има средна стойност 67.72%. Нормата на безработица варира от 8.10% до 13.10% и има средна стойност 11.23%. Съотношението между усвоените евросредства и БВП е с минимална стойност - 1.60%, максимална стойност 4.10% и средна стойност 1.29%.

Таблица № 5. Дескриптивна статистика на променливите в Уравнения (3.1), (3.2) и (3.3)

	GDPGR , %	EMPLR , %	UNEMPLR , %	EUFAR , %	ESI	EUAVGDPG R, %	EUFGDP , %
Средна стойност	2.03	67.72	11.23	3.22	96.68	1.29	2.17
Максимална стойност	6.00	69.30	13.10	9.52	104.90	4.10	6.51
Минимална стойност	-1.10	65.60	8.10	-0.82	89.23	-1.60	-0.56
Стандартно отклонение	2.01	1.31	1.37	2.34	4.26	1.39	1.57
Брой наблюдения	24	24	24	24	24	24	24

Източник: Изготвена от автора

Анализът на данните във вид на времеви редове продължава с групови тестове за стационарност (вж. Таблица № 6). Резултатите от тестовете за стационарност сочат, че има основание да се приеме алтернативната хипотеза за отсъствие на единичен корен и за стационарност на променливите при критично равнище на значимост 5%.

Таблица № 6. Групови тестове за стационарност на променливите в Уравнения (1), (2) и (3)

Вид тест	Вероятност
Im, Pesaran and Shin W-stat	0.01
ADF - Fisher Chi-square	0.00
PP - Fisher Chi-square	0.00

Източник: Изготвена от автора

5. Резултати от емпиричния анализ

Резултатите от оценката на Уравнение (1) по МНК са показани в Таблица № 7.

Таблица № 7. Оценки на параметрите на Уравнение (1) за периода 2010-2015 г.

Параметър	Оценка	Стандартна грешка	t-отношение	Вероятност
Свободен член	3.21	9.34	0.34	0.74
GDPGR(-1)	0.33	0.22	1.47	0.16
EU FAR	4.60	4.60	1.00	0.33
ESI	-0.03	0.10	-0.31	0.76
EUAVGDPGR	0.60	0.31	1.92	0.07
EUFGDP	-6.75	6.85	-0.99	0.34

Източник: Изготвена от автора

Върху краткосрочния икономически растеж на България през периода 2010-2015 г. **GDPGR** оказва въздействие единствено средният темп на растеж в ЕС **EUAVGDPGR**, който е статистически значим при критично равнище на значимост 10%. Останалите променливи в модела не са статистически значими.

Знакът на регресионния коефициент пред **EUAVGDPGR** е положителен и съответства на теоретичните очаквания. Стойността му (0.60) показва, че 1% изменение в темпа на средния икономически растеж в ЕС води при равни други условия до 0.60% промяна в темпа на икономически растеж в България в същата посока.

Стойността на коефициента на детерминация (0.64) показва, че 64% от измененията в темпа на краткосрочния икономически растеж на България могат да бъдат обяснени с промените в международната стопанска конюнктура. Вероятността на F-отношението (0.00) показва, че се потвърждава алтернативната хипотеза за адекватност на използвания модел при равнище на значимост 0.05. Трябва да се направи задължително уточнението, че това не означава, че моделът е най-добрият възможен, а просто че отразява адекватно връзката между зависимата променлива и независимите променливи.

Стойността на критерия на Дърбин-Уотсън е 2.54, което предполага наличие на серийна корелация на смущенията. Извършеният LM тест за серийна корелация (хи-квадрат вероятност от 0.0079) потвърди алтернативната хипотеза за наличие на серийна корелация при равнище на значимост 0.05. Наличието на серийна корелация на смущенията е обичайно явление при данни във вид на времеви редове, което понижава ефективността на оценките на параметрите, но не влияе върху неизместеността и състоятелността им. Тъй като иконометричният модел няма да се използва за прогностични цели, в настоящето изследване не са предприети мерки за отстраняване на серийната корелация на смущенията.

Резултатите от теста за хетероскедастичност на остатъците (хи-квадрат вероятност от 0.1560) дават основание да се приеме нулевата хипотеза за липса на хетероскедастичност в Уравнение (1).

Изискването за нормално разпределение на остатъците е спазено в Уравнение (1). Вероятността на Jarque-Bera статистиката е 0.49, което дава основание да се приеме нулевата хипотеза за наличие на нормално разпределение на остатъците.

Извършеният тест на Рамзи (Ramsey's RESET Test) потвърди нулевата хипотеза за липса на грешки в спецификацията на Уравнение (1) (вероятност от 0.1978).

Резултатите от оценката на Уравнение (2) по МНК са показани в Таблица № 8.

Таблица № 8. Оценки на параметрите на Уравнение (2) за периода 2010-2015 г.

Параметър	Оценка	Стандартна грешка	t-отношение	Вероятност
Свободен член	-3.31	5.77	-0.57	0.57
EMPLR(-1)	1.06	0.10	10.90	0.00
EU FAR	-0.77	1.28	-0.60	0.56
ESI	-0.00	0.03	-0.16	0.88
EUAVGDPGR	-0.06	0.06	-0.97	0.34
EUFGDP	1.11	1.91	0.58	0.57

Източник: Изготвена от автора

Върху нормата на заетост в България през периода 2010-2015 г. **EMPLR** оказва въздействие единствено нормата на заетост през предходното тримесечие **EMPLR (-1)**, която е статистически значима при критично равнище на значимост 1%. Останалите независими променливи не са статистически значими и не оказват влияние върху нормата на заетост.

Знаците на коефициентите пред **EMPLR(-1)** е положителни и съответства на теоретичните очаквания. Стойността от 1.06 на коефициента пред **EMPLR(-1)** показва, че 1% изменение в нормата на заетост в България през предходното тримесечие води при равни други условия до 1.06% промяна в нормата на заетост през текущото тримесечие в същата посока.

Стойността на коефициента на детерминация (0.92) показва, че 92% от измененията в нормата на заетост в България могат да бъдат обяснени с промените в нея през предходния период. Вероятността на F-отношението (0.00) показва, че се потвърждава алтернативната хипотеза за адекватност на използвания модел при равнище на значимост 0.05. Трябва да се направи задължително уточнението, че това не означава, че моделът е най-добрият възможен, а просто че отразява адекватно връзката между зависимата променлива и независимите променливи.

Стойността на критерия на Дърбин-Уотсън е 2.14, което предполага отсъствие на серийна корелация на смущенията. Извършеният LM тест за серийна корелация (хи-квадрат вероятност от 0.9029) потвърди нулевата хипотеза за липса на серийна корелация при равнище на значимост 0.05.

Резултатите от теста за хетероскедастичност на остатъците (хи-квадрат вероятност от 0.8149) дават основание да се приеме нулевата хипотеза за липса на хетероскедастичност в Уравнение (2).

Изискването за нормално разпределение на остатъците е спазено в Уравнение (2). Вероятността на Jarque-Вега статистиката е 0.39, което дава основание да се приеме нулевата хипотеза за наличие на нормално разпределение на остатъците.

Извършеният тест на Рамзи (Ramsey's RESET Test) потвърди нулевата хипотеза за липса на грешки в спецификацията на Уравнение (2) (вероятност от 0.7813).

Резултатите от оценката на Уравнение (3) по МНМК са показани в Таблица № 9.

Таблица № 9. Оценки на параметрите на Уравнение (3) за периода 2010-2015 г.

Параметър	Оценка	Стандартна грешка	t-отношение	Вероятност
Свободен член	10.10	2.83	3.56	0.00
UNEMPLR(-1)	0.86	0.08	10.25	0.0000
EUFAR	-1.07	1.36	-0.78	0.44
ESI	-0.09	0.03	-3.19	0.01
EUAVGDPGR	-0.08	0.07	-1.24	0.23
EUFGDP	1.60	2.04	0.78	0.44

Източник: Изготвена от автора

Върху нормата на безработица в България през периода 2010-2015 г. UNEMPLR оказват въздействие стойността на показателя през предходното тримесечие UNEMPLR(-1) и очакванията на стопанските агенти ESI, които са статистически значими при критично равнище на значимост 5%. Останалите променливи в модела не са статистически значими.

Знаците на статистически значимите регресионни коефициенти са положителен пред UNEMPLR(-1) и отрицателен пред ESI, което съответства на теоретичните очаквания. Стойността на коефициента пред UNEMPLR(-1) от 0.86 означава, че 1% изменение в нормата на безработица в България през предходното тримесечие при равни други условия води до 0.86% промяна в нормата на безработица през текущото тримесечие в същата посока. Стойността на коефициента пред ESI от -0.09 сочи, че при равни други условия единица

изменение в индикатора за нагласите на стопанските агенти **ESI** предизвиква 0.09% промяна в нормата на безработица в обратната посока.

Стойността на коефициента на детерминация (0.93) показва, че 93% от измененията в нормата на безработица в България могат да бъдат обяснени с промените в нагласите на стопанските агенти и нормата на безработица през предходния период. Вероятността на F-отношението (0.00) показва, че се потвърждава алтернативната хипотеза за адекватност на използвания модел при равнище на значимост 0.05. Трябва да се направи задължително уточнението, че това не означава, че моделът е най-добрият възможен, а просто че отразява адекватно връзката между зависимата променлива и независимите променливи.

Извършеният LM тест за серийна корелация (хи-квадрат вероятност от 0.0352) потвърди нулевата хипотеза за липса на серийна корелация при равнище на значимост 0.01.

Резултатите от теста за хетероскедастичност на остатъците (хи-квадрат вероятност от 0.4301) дават основание да се приеме нулевата хипотеза за липса на хетероскедастичност в Уравнение (3).

Изискването за нормално разпределение на остатъците е спазено в Уравнение (3). Вероятността на Jarque-Bera статистиката е 0.015, което дава основание да се приеме нулевата хипотеза за наличие на нормално разпределение на остатъците при критично равнище на значимост 1%.

Извършеният тест на Рамзи (Ramsey's RESET Test) потвърди нулевата хипотеза за липса на грешки в спецификацията на Уравнение (3) (вероятност от 0.9277).

6. Заключение

Основните проблеми на управлението на евросредствата в България са:

- Нередности в обществените поръчки, които доведоха до прекратяване на финансирането по някои оперативни програми и до финансови корекции;
- Липса на оборотен капитал, която директно въздейства върху темпа на напредък и качеството на изпълнение;
- Недостатъчна обмяна на знания и опит между управляващите власти, бенефициентите и органите за контрол.

От управлението и усвояването на евросредствата в България за периода 2007-2013 г. могат да бъдат извлечени следните поуки:

- ❖ Препоръчително е проектите за новия програмен период 2014-2020 г. да стартират възможно най-скоро;

❖ Възприемане на нов подход в ОП „Региони за растеж” 2014-2020 г., за да се избегне концентриране на фондове в големите градове, което беше типично за периода 2007-2013 г.;

❖ Електронизация на процеса на кандидатстване с проекти за новия програмен период;

Кодифициране на законодателството за европейските фондове, което доведе до приемането на Закона за управление на европейските структурни и инвестиционни фондове в края на 2015 г. Резултатите от емпиричното изследване потвърждават важността на външните икономически условия за краткосрочния икономически растеж на България. Този извод е в съзвучие с теоретичните очаквания, тъй като българската икономика е малка по размер и с висока степен на отвореност.

Интересен резултат от емпиричния анализ е, че нормата на заетост в България зависи единствено от стойността на показателя през предходния период. Този резултат би могъл да се обясни с инертността на трудовия пазар в България и с възпроизвеждането на тенденции от миналото на базата адаптивни очаквания. Доказателства в подкрепа на подобно обяснение са липсата на въздействие на нагласите на стопанските агенти и на международните условия върху заетостта в България.

За разлика от нормата на заетост, върху нормата на безработица в България освен стойността на показателя през предходното тримесечие оказват въздействие и нагласите на стопанските агенти. Липсата на въздействие на външната икономическа среда върху заетостта и безработицата у нас свидетелстват за инертност, негъвкавост и трудна адаптация на българския трудов пазар към промените в стопанската конюнктура.

Може да се заключи, че в краткосрочен период усвояемостта на еврофондовете не въздейства върху икономическия растеж, заетостта и безработицата в България. Това означава, че еврофондовете не могат да се използват като средство за бързо възстановяване на българската икономика в кризисни условия. Препоръчително е да се направи и оценка на дългосрочните ефекти на абсорбираните еврофондове върху икономиката на България.

Следва да се има предвид, че е възможно резултатите от изследването да са повлияни от малкия размер на извадката (24 наблюдения), външните шокове (дълговата криза в Еврозоната, санкциите срещу Русия, конфликтите в Украйна и Сирия, бежанската вълна) и вътрешните сътресения (честата смяна на правителства, фалитът на Корпоративна търговска банка и др.).

ЛИТЕРАТУРА

Eurostat <http://ec.europa.eu/eurostat>

<https://www.eufunds.bg/izpalnenie-na-operativnite-programi>

KPMG (2016). EU Funds in Central and Eastern Europe. Progress Report 2007-2015

Дурова, К. (2018). Въздействие на фондовете на Европейския съюз върху икономиките на страните от Централна и Източна Европа Списание „Икономическа мисъл“, бр. 1/2018.

Дурова, К. (2018). Въздействие на фондовете на европейския съюз върху краткосрочния икономически растеж на страните от Централна и Източна Европа в периода 2008-2015 г. Списание „Икономически и социални алтернативи“, бр. 1/2018.

Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020

Стоилова, Д. (2014). Използване на фондовете на Европейския съюз в борбата с бедността в България (2007-2020 г.). В: Борбата с бедността в България: макроикономика, етнически аспекти, евроинтеграция, ролята на туризма. Глава 3. Фондация “Фридрих Еберт”, стр.68-104.

Танчев, С. и Терзиев, М. (2018). Еврофондовете и икономическият растеж в България. Списание „Икономическа мисъл“, бр. 1/2018.

Тодоров, И. (2015). Макроикономическа интеграция на страните от Централна и Източна Европа в Европейския съюз. *Авангард Прима*, София.

Тодоров, Ив. и Александров, Ал. (2018). Възможности за фискални и монетарни въздействия върху икономическия цикъл на България. *Икономическа мисъл*, 2018(3).

Хаджиниколов, Д. (2014). Кохезионната политика на ЕС и регионалните различия в България. *MPRA Paper No. 61319*.